

**Vlada Crne Gore
Kabinet predsjednika
Kancelarija za evropske integracije**

NACRT

**DVANAESTI POLUGODIŠNJI IZVJEŠTAJ O UKUPNIM AKTIVNOSTIMA U
OKVIRU PROCESA INTEGRACIJE CRNE GORE U EVROPSKU UNIJU,
za period jul – decembar 2019.**

Podgorica, april 2020.

S A D R Ź A J

U V O D	3
1. Informacija o obavezama izvršenim u kontekstu sprovođenja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i napretku ostvarenom u pregovorima	4
1.1. Napredak Crne Gore u pregovaračkom procesu.....	5
1.2. Pregovori u pregovaračkim poglavljima 23. i 24.	8
2. Strategijski dokumenti i izvještaji	9
3. Politički dijalog s Evropskom unijom	9
4. Osvrt na preporuke Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje	11
Z A K L J U Č A K.....	24

U V O D

Na osnovu Rezolucije o načinu, kvalitetu i dinamici procesa integracija Crne Gore u Evropsku uniju, koja je usvojena 27. XII 2013, izrađen je Dvanaesti polugodišnji izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju, kojim Vlada informiše Skupštinu Crne Gore o aktivnostima realizovanim u ovom procesu. Prema Rezoluciji, Skupština Crne Gore na sjednicama redovnih zasijedanja razmatra polugodišnje izvještaje o toku procesa evropske integracije Crne Gore, a ustaljena je i praksa da isti bude prethodno predmet pažnje Odbora za evropske integracije Skupštine Crne Gore.

Dvanaesti polugodišnji izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju odnosi se na period od 1. VII 2019. do 31. XII 2019. Crna Gora je u izvještajnom periodu nastavila s usklađivanjem i sprovođenjem pravne tekovine EU na liniji ispunjenja obaveza iz završnih mjerila. Donijeta je Industrijska politika Crne Gore 2019-2023, uz Akcioni plan za sprovođenje Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, za 2019 i 2020, čime je Crna Gora iscrpila sve aktivnosti na planu ispunjenja zadatog završnog mjerila i smatra poglavlje 20 interno spremnim za privremeno zatvaranje. Crna Gora je na poziv Savjeta EU predala Evropskoj komisiji Pregovaračku poziciju za poglavlje 8 (*koju je Vlada donijela u martu 2019.*), te se stoga u narednom periodu nada otvaranju ovog, posljednjeg neotvorenog, pregovaračkog poglavlja.

U drugoj polovini 2019. realizovan je niz susreta crnogorskih sa predstavnicima institucija i zvaničnicima država članica EU. Crna Gora je posvećenim i predanim radom nastavila da ispunjava obaveze, promoviše evropske vrijednosti, održava dobrosusjedske odnose i njeguje regionalni dijalog, zahvaljujući čemu je i održala status najuspješnije države u procesu pristupanja Evropskoj uniji.

1. Informacija o obavezama izvršenim u kontekstu sprovođenja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i napretku ostvarenom u pregovorima

Odbor za stabilizaciju i pridruživanje

Deveti sastanak **Odbora za stabilizaciju i pridruživanje** održan je 5. XII 2019. u Podgorici. Tokom sastanka razmotreni su rezultati i izazovi konstatovani na prethodno održanim zajedničkim sektorskim pododborima u toku 2019, na kojima je detaljno diskutovano o stanju i napretku koji je ostvaren u usklađivanju s pravnom tekovinom EU, kao i operativni zaključci, koji se odnose na napredak koji je Crna Gora ostvarila na planu institucionalnih, zakonodavnih, političkih i ekonomskih reformi, uz projekciju planiranih aktivnosti.

Sektorski pododbori

Od ukupno sedam sektorskih pododbora, pet je održano u drugoj polovini 2019:

- Deveti sastanak **Pododbora za inovacije, ljudske resurse, informatičko društvo i socijalnu politiku** je održan 1. i 2. X 2019. u Briselu, na kojem je predstavljen napredak i planovi za prenošenje i sprovođenje pravne tekovine u sljedećim oblastima: sloboda kretanja radnika, informatičko društvo i mediji, socijalna politika i zapošljavanje, nauka i istraživanje i obrazovanje i kultura.
- Dvanaesti sastanak **Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo** održan je 3. X 2019. u Briselu. Na sastanku je razmotren napredak ostvaren u okviru reformskog procesa u oblastima poljoprivrede i ruralnog razvoja, bezbjednosti hrane, veterinarske, fitosanitarne politike, kao i ribarstva.
- Deveti sastanak **Pododbora za pravdu, slobodu i bezbjednost** između Crne Gore i Evropske komisije je održan 8. i 9. X 2019, na kojem je predstavljen napredak koji je Crna Gora ostvarila u oblasti vladavine prava, s posebnim osvrtom na aktivnosti koje su u prethodnom periodu realizovane u cilju ispunjenja privremenih mjerila zadatih u poglavljima 23 i 24. Predmet razgovora bili su institucionalni i zakonodavni okvir u ovoj oblasti, uz fokus na buduće izazove u vidu ostvarivanja konkretnih rezultata.
- Dvanaesti sastanak **Pododbora za trgovinu, industiju, carine, poreze** je održan 7. XI 2019 u Briselu. Na sastanku je pohvaljen napredak u svim oblastima koje obuhvata ovaj Pododbor i to: sloboda kretanja robe, porezi, preduzetnička i industrijska politika, carina i vanjski odnosi.
- Dvanaesti sastanak **Pododbora za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku** između Crne Gore i Evropske komisije održan je 14. XI 2019. Tokom sastanka predstavljen je napredak koji je Crna Gora ostvarila u sljedećim oblastima:

makroekonomska stabilnost, javne finansije, razvoj i reforma finansijskog sistema, jačanje konkurentnosti ekonomije, statistika i unutrašnja finansijska kontrola javnog sektora i eksterna revizija.

Posebna radna grupa za reformu javne uprave (PAR)

Sedmi sastanak **Posebne radne grupe za reformu javne uprave** je održan 10. i 11. X 2019. u Podgorici i bio je posvećen razmatranju ostvarenih rezultata u sprovođenju reformi i planiranih aktivnosti sa fokusom na proces optimizacije broja zaposlenih u javnom sektoru, unapređenju službeničkog sistema, pitanju ostvarivanja prava na slobodan pristup informacijama, otvorenosti i transparentnosti podataka, pitanjima razvoja i koordinacije javnih politika, te upravljanju javnim finansijama.

Zajednički savjetodavni odbor između Komiteta regiona EU i Zajednice opština Crne Gore

Trinaesta sjednica **Zajedničkog savjetodavnog odbora između Komiteta regiona EU i Zajednice opština Crne Gore** održana je 15. X 2019. u Tivtu. Teme sastanka bile su sistem finansiranja i održavanja komunalne infrastrukture, kao i uloga industrije u ekonomskom razvoju na mjesnom nivou.

1.1. Napredak Crne Gore u pregovaračkom procesu

Ukupan bilans rezultata Crne Gore u dosadašnjem toku pregovaračkog procesa je 32 otvorena poglavlja, od kojih su tri privremeno zatvorena.

U periodu od 13-15. XI 2019. održana je **peer review misija za sektor vina i politiku kvaliteta**. Cilj misije bio je sagledavanje trenutnog stanja u ovim oblastima i davanje preporuka za dalje unapređenje i usklađivanje sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU. U oblasti javnih nabavki, u periodu od 18 - 22. XI 2019. održana je **peer review misija koja se prvenstveno odnosila na nabavke u zdravstvu i saobraćaju, kao i na ugovaranje većih infrastrukturnih projekata**. Glavni ciljevi ove misije su bili sagledavanje načina na koji sistem javnih nabavki u Crnoj Gori funkcioniše, saradnja među institucijama i kontrola odluka u oblasti javnih nabavki, odnosno načina na koji se donose i sprovode odluke.

Vlada je 26. IX 2019. utvrdila **Predlog zakona o vazdušnom saobraćaju**. Naime, usklađivanje odredbi Predloga zakona o vazdušnom saobraćaju sa Regulativom 1008/2008 o zajedničkim pravilima za obavljanje vazdušnog prevoza u Zajednici je uslov da Crna Gora dobije Odluku o završetku I tranzicione faze, na osnovu koje se kvalifikuje za prelaz na

sljedeći tranzicioni period ili za potpuno uključivanje u Zajedničko evropsko vazduhoplovno područje.

U pogledu ispunjenja prvog mjerila u poglavlju 16 – Porezi, Crna Gora je, u Parizu 3. X 2019. potpisala **Multilateralnu konvenciju o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreskim pitanjima**. Skupština je 17. XII 2019. donijela Zakon o potvrđivanju navedene konvencije („Sl. list CG - Međunarodni ugovori“, broj 12/19), kojim se omogućava sprovođenje Konvencije u cilju pružanja pomoći između država potpisnica, u vidu razmjene informacija na zahtjev automatski i spontano, pomoć u naplati inostranih poreskih potraživanja, kao i pomoć u dostavljanju dokumentacije. Potpisivanje Konvencije predstavlja značajan korak naprijed ne samo u ispunjavanju međunarodnih obaveza Crne Gore u oblasti oporezivanja, već i u poboljšanju transparentnosti i jačanju poreske discipline poreskih obveznika. Crna Gora se 5. XII 2019. pridružila Inkluzivnom okviru za BEPS i na ovaj način je ispunila i poslednji od tri kriterijuma koje je prethodno propisao Savjet EU.

Vlada je 17. X 2019. utvrdila **Predlog zakona o dopunama Zakona o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju**. Utvrđivanje ovog propisa je jedan od uslova za ispunjenje trećeg završnog mjerila u poglavlju 14 – Saobraćajna politika, gdje Crna Gora treba da se uskladi s pravnom tekovinom o pravima putnika u svim oblastima saobraćaja. Propis je potpuno usklađen s Regulativom 181/2011 o pravima putnika u autobuskom prevozu. Vlada je 31. X 2019. utvrdila **Predlog zakona o pravima putnika u pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi**. Utvrđivanje ovog propisa takođe je jedan od uslova za ispunjenje trećeg završnog mjerila u poglavlju 14. Predlog zakona je u potpunosti usklađen s Regulativom 1177/2010 o pravima putnika kada putuju morem ili unutrašnjim plovnim putevima.

Vlada je 24. X 2019. utvrdila **Predlog zakona o privrednim društvima**, čije usvajanje je ključno s aspekta ispunjenja drugog završnog mjerila u okviru poglavlja 6 – Privredno pravo.

Vlada je 24. X 2019. donijela **Industrijsku politiku Crne Gore 2019-2023**, uz **Akcioni plan za sprovođenje Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, za 2019 i 2020**. Usvajanje je značajno s aspekta ispunjenja jedinog završnog mjerila u okviru poglavlja 20 – Preduzetništvo i industrijska politika. Njenim donošenjem je Crna Gora iscrpila sve aktivnosti u procesu ispunjenja završnog mjerila, te se smatra da je poglavlje 20 interno spremno za privremeno zatvaranje.

Vlada je 31. X 2019. utvrdila **Predlog zakona o nacionalnom javnom emiteru Radio i Televizija Crne Gore** i 5. XII 2019. **Predlog zakona o medijima**. Dva navedena zakona doprinose napretku u poglavlju 10 – Informatičko društvo i mediji, kao i ispunjenju preporuka iz Izvještaja EK o Crnoj Gori za 2019.

Skupština je 22. XI 2019. donijela **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača**, u koji su u potpunosti prenijete Direktiva 2011/83 o pravima potrošača i Direktiva 2013/11 o vansudskom rješavanju potrošačkih sporova, kojim se ispunjava najvažniji dio prvog završnog mjerila u poglavlju 28 – Zaštita potrošača i zdravlja.

Vlada je 28. XI 2019. utvrdila **Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima**, koji je važan za ispunjenje drugog završnog mjerila poglavlja 7 – Pravo intelektualne svojine, a kojim je postignuta potpuna usklađenost s Direktivom 2014/26 o kolektivnom ostvarivanju autorskog i srodnih prava.

Crna Gora je intenzivno radila na usklađivanju pravne tekovine u oblasti životna sredina i klimatske promjene. Pored velikog broja podzakonskih akata, potrebno je istaći da je Skupština Crne Gore donijela **Zakon o zaštiti morske sredine** („Sl. list CG”, broj 73/19), kao i **Zakon o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena** („Sl. list CG”, broj 73/19), čijim donošenjem se doprinosi ispunjavanju završnih mjerila četiri (kvalitet voda) i sedam (klimatske promjene) u okviru poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene. Dodatno, Vlada je 3. X 2019. usvojila **Plan upravljanja komunalnim otpadnim vodama u Crnoj Gori (2020-2035)**, koji je dostavljen EK zajedno sa **Planom implementacije direktive o komunalnim otpadnim vodama 91/271/EEC (DSIP) i Informacijom o pripremi i glavnim elementima plana upravljanja komunalnim otpadnim vodama u Crnoj Gori (2020-2035)**, a 28. XI 2019. je donijela **Program izgradnje kolektorskih sistema i postrojenja za tretman komunalnih otpadnih voda**. U novembru 2019. je otpočela realizacija IPA 2016 projekta „Podrška upravljanju i monitoringu u upravljanju vodama u Crnoj Gori“ kroz koji će biti implementirane sljedeće direktive: Direktiva o nitratima, Direktiva o podzemnim vodama, Direktiva o poplavama i Okvirna direktiva o morskoj strategiji, čime se doprinosi realizaciji obaveza u okviru četvrtog završnog mjerila (kvalitet voda), odnosno zahtjevima iz Zajedničke pozicije EU za poglavlje 27.

U pogledu ispunjenja prvog mjerila u poglavlju 9 – Finansijske usluge, Skupština je 2. XII 2019. donijela **Zakon o kreditnim institucijama, Zakon o sanaciji kreditnih institucija i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o stečaju i likvidaciji banaka i Zakon o zaštiti depozita** („Sl. list CG”, broj 72/19). Ovim zakonodavnim paketom će biti izvršeno usaglašavanje sa Regulativom 575/2013/EU (tzv. CRR) i direktivama 2013/36 (tzv. CRD) i 2014/59 (tzv. BRRD) i unaprijediti postojeći okvir za nadzor nad poslovanjem kreditnih institucija i za pravovremenu intervenciju u kreditnoj instituciji koja je u problemima.

Crna Gora je **zvaničnu potvrdu ispunjenosti početnih mjerila u poglavlju 8- Konkurencija** dobila 4. XII 2019, nakon čega je 6. XII 2019. dostavila Pregovaračku poziciju za Međuvladinu konferenciju o pristupanju Crne Gore EU za poglavlje 8 – *Konkurencija*.

U okviru poglavlja 13 – Ribarstvo, Vlada je utvrdila 12. XII 2019. **Zakon o uređenju tržišta u ribarstvu i akvakulturi i Zakon o strukurnim mjerama i državnoj pomoći u ribarstvu i akvakulturi**, koji predstavljaju uslove za ispunjenje prvog završnog mjerila.

Skupština je donijela 17. XII 2019. tri važna zakona za prvo završno mjerilo u poglavlju 5 – Javne nabavke - **Zakon o javnim nabavkama, Zakon o javno – privatnom partnerstvu i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o koncesijama**. Novine Zakona o javnim nabavkama doprinose ekonomičnom, efikasnom i efektivnom korišćenju javnih sredstava i iste su rezultat usklađenosti sa sedam propisa EU iz ove oblasti. Zakon o javno – privatnom partnerstvu je djelimično usklađen sa Direktivom 2014/23 o dodjeli ugovora o koncesijama i predstavlja pravni okvir za pripremu, predlaganje i realizaciju projekata JPP. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o koncesijama su precizirane koncesije koje nijesu predmet javnog - privatnog partnerstva.

Skupština je 24. XII 2019. donijela **Zakon o radu**, koji je usklađen s propisima Evropske unije (14 direktiva) i Međunarodne organizacije rada, a koji direktno utiče na ispunjenje prvog završnog mjerila poglavlja 19 - Socijalna politika i zapošljavanje.

Vlada je 26. XII 2019. utvrdila **Predlog inovirane Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine Evropske unije za poglavlje 12 - Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika sa Opštim akcionim planom i Posebnim akcionim planom za suzbijanje i iskorjenjivanje klasične kuge svinja**. Strategija je struktuirana u skladu sa drugim završnim mjerilom za otvaranje pregovora, a inovirani tekst je u vezi sa trećim završnim mjerilom.

1.2. Pregovori u pregovaračkim poglavljima 23. i 24.

Vlada je 19. IX 2019. donijela **Odluku o izmjeni Odluke o obrazovanju Radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost**. Nove članove radne grupe delegirali su resori zbog kadrovskih promjena koje su se desile u prethodnom periodu, dok su četiri predstavnika nevladinih organizacija predložena i izabrana na osnovu javnog poziva Kancelarije za evropske integracije od 16. VI 2019.

U oblasti vladavine prava, u izvještajnom periodu su održane **dvije ekspertske misije**. Misija na temu zaštite podataka i slobodnog pristupa informacijama održana je u periodu 22-26. VII 2019, s ciljem procjene nacionalnog institucionalnog okvira i kapaciteta, kao i budućih potreba za usklađivanjem s relevantnom pravnom tekovinom EU, uzimajući u obzir aktuelni proces izmjene pravnog okvira u ovoj oblasti. U periodu 26-29. X 2019, održana je misija o kapacitetima Crne Gore u oblasti borbe protiv terorizma i nasilnog ekstremizma, s ciljem procjene strateškog i zakonodavnog okvira, kao i institucionalnih i

operativnih kapaciteta pravosuđa, obavještajnih agencija i organa za sprovođenje zakona u ovoj oblasti iz perspektive poglavlja 24 – Pravda, sloboda i bezbjednost.

2. Strategijski dokumenti i izvještaji

Vlada je usvojila 18. VII 2019. **Izvještaj o realizaciji Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji za I i II kvartal 2019.** kao i 24. X 2019. **Izvještaj o realizaciji Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji za I, II i III kvartal 2019.**

Vlada je 19. IX 2019. usvojila **Dvadeset drugi kvartalni izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju za period januar – mart 2019.** i 19. XII 2019. **Dvadeset treći kvartalni izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u evropsku uniju za period jul – septembar 2019.**

Vlada je 26. IX 2019. donijela **odluke o izmjeni odluka o obrazovanju radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 16 – Porezi i 33 – Finansijske i budžetske odredbe.** Takođe, Vlada je donijela 3. X 2019. **odluke o izmjeni odluka o obrazovanju radne grupe za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 2 – Sloboda kretanja radnika i 13 – Ribarstvo.**

Vlada je 3. X 2019. usvojila **Jedanaesti polugodišnji izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju za period januar – jun 2019.**

S ciljem informisanja Evropske komisije o realizovanim aktivnostima u okviru pregovaračkog procesa, Vlada je 19. XII 2019. usvojila **I prilog izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za period 1. januar 2019 – 1. novembar 2019,** koji obuhvata političke i ekonomske kriterijume, kao i pregled realizovanih aktivnosti i statističkih podataka za sva pregovaračka poglavlja.

3. Politički dijalog s Evropskom unijom

U izvještajnom periodu zabilježen je kontinuirano visok stepen susreta državnog vrha Crne Gore s predstavnicima institucija i država članica Evropske unije. U tom smislu treba istaći susrete predsjednika Crne Gore **Mila Đukanovića,** predsjednika Skupštine

Ivana Brajovića i predsjednika Vlade **Duška Markovića** s visokom predstavnicom EU za vanjsku i bezbjednosnu politiku **Federikom Mogerini** (*Federica Mogherini*), komesarom za evropsku politiku susjedstva i pregovore o proširenju **Johanesom Hanom** (*Johannes Hahn*), generalnim direktorom za politiku susjedstva i pregovore o proširenju u Evropskoj komisiji **Kristijanom Danijelsonom** (*Christian Danielsson*), predsjednikom Skupštine Luksemburga **Fernandom Etgenom**, ministrom vanjskih poslova Finske **Pekom Havistom** (*Pekka Haavisto*), državnom sekretarkom Ministarstva vojske Francuske **Ženevjev Darjese** (*Geneviève Darrieussecq*), kao i predsjednikom Odbora za vanjsku politiku Državnog zbora Slovenije **Matjažom Nemecom**.

Pored toga, upriličen je i niz susreta crnogorskih zvaničnika s zvaničnicima država članica EU i predstavnicima institucija Unije, poput:

Susreta predsjednika Crne Gore **Mila Đukanovića** s predsjednikom SR Njemačke **Frank Valter Štajnmajerom** (*Frank-Walter Steinmeier*), predsjednikom Poljske **Andžejom Dudom** (*Andrzej Duda*), s predsjednikom Bugarske **Rumenom Radevim**, kao i s poslanikom Evropskog parlamenta **Čarlsom Tanokom** (*Charles Tannock*).

Susret predsjednika Skupštine **Ivana Brajovića** s predsjednikom Predstavničkog doma Kipra **Demetrisom Silurisom** (*Demetris Syllouris*), predsjednikom Parlamenta Švedske **Andreasom Norlenom** (*Andreas Norlén*), predsjednikom Senata Holandije **Janom Antonijem Bruijnom** (*Jan Anthonie Bruijn*), predsjednikom Parlamenta Danske **Henrikom Dam Kristensenom**, predsjednikom Državnog zbora Slovenije **Dejanom Židanom**, ministrom vanjskih poslova Luksemburga **Žanom Aselbornom** (*Jean Asselborn*), prvom zamjenicom predsjednika Parlamenta Finske **Tulom Hatajnen** (*Tuula Haatainen*), kao i parlamentarnim delegacijama Francuske, Češke i Donje Saksonije.

Susret predsjednika Vlade **Duška Markovića** s novim evropskim komesarom za proširenje **Oliverom Varheljijem** (*Olivér Várhelyi*), kancelarkom SR Njemačke **Angelom Merkel**, premijerom Italije **Đuzepeom Konteom** (*Giuseppe Conte*), predsjednikom Vlade Poljske **Mateušom Moravjeckim** (*Mateusz Morawiecki*), predsjednikom Vlade Češke **Andrejom Babišem**, predsjednikom Vlade Malte **Džozefom Muskatom** (*Joseph Muscat*), premijerom Estonije **Jirijem Ratasom** (*Jüri Ratas*) i saveznim ministrom ekonomije i energetike Njemačke **Peterom Altmajerom** (*Peter Altmaier*).

Susret ministra vanjskih poslova **Srđana Darmanovića** s predsjednikom Evropskog savjeta **Donaldom Tuskom** i prvim potpredsjednikom Evropske komisije **Fransom Timermansom** (*Frans Timmermans*), kao i susreti s državnom sekretarkom za evropske poslove Francuske **Ameli de Monšalen** (*Ammélie de Montcalin*), ministrom vanjskih poslova Slovačke **Miroslavom Lajčakom** (*Miroslav Lajčák*), ministrom vanjskih poslova Finske **Pekom Havistom** (*Pekka Havisto*), ministrom vanjskih poslova Poljske **Jacekom Čaputovićem** (*Jacek Czaputowicz*), ministrom vanjskih poslova Malte **Karmelom Abelom** (*Carmelo Abela*), ministrom vanjskih poslova i trgovine Mađarske **Peterom Sijartom** (*Péter*

Szijjártó). Upriličeni su susreti i s ministrom vanjskih poslova Njemačke **Haikom Masom** (*Heiko Maas*), ministrom vanjskih poslova Španije **Žozepom Boreljem** (*Josep Borrell*), ministrom vanjskih poslova Austrije **Aleksandrom Šalenbergom** (*Alexander Schallenberg*), ministrom vanjskih poslova i trgovine Irske **Simonom Koveney** (*Simon Coveney*), ministrom vanjskih poslova Holandije **Stefom Blokom**, alternativnim ministrom vanjskih poslova Grčke **Miltiadisom Varviciotisom** (*Miltiadis Varvitsiotis*), zamjenicom šefa diplomatije Italije **Marinom Sereni**, državnim sekretarom za Evropu i vanjske poslove Republike Francuske **Žan Batistom Lemoanom** (*Jean-Baptiste Lemoyne*), zamjenikom ministra vanjskih poslova Finske **Mati Antonenom**, kao i s pomoćnikom ministra vanjskih poslova Bugarske **Petkom Dojkovim**.

4. Osvrt na preporuke Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje

Izorno zakonodavstvo

Skupština je 31. VII 2019. usvojila izmjene Odluke o obrazovanju Odbora za dalju reformu izbornog i drugog zakonodavstva. Ovim izmjenama, između ostalog, promijenio se naziv Odbora, tako da glasi: Odbor za sveobuhvatnu reformu izbornog i drugog zakonodavstva. Takođe, Odlukom je precizirano da je cilj Odbora implementacija svih preporuka OEBS/ODIHR, saglasno važećem Ustavu Crne Gore, a u cilju povećanja transparentnosti i profesionalizma institucija koje su uključene u izborni proces. Odbor za sveobuhvatnu reformu izbornog i drugog zakonodavstva je u izvještajnom periodu održao nekoliko sjednica, kao i više pripremnih sastanaka na nivou radnih grupa i Sekretarijata Odbora.

Tokom izvještajnog perioda, Odbor je nastavio komunikaciju sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori i Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori, a njihovi predstavnici, u svojstvu posmatrača, pratili su sjednice Odbora. Takođe, kao rezultat dobre saradnje sa Venecijanskom komisijom i ODIHR-om, nacrti zakona i drugih akata do kojih se došlo u radu radnih grupa, bili su dostavljeni na ekspertizu ovim organizacijama. Saradnja sa ODIHR-om bila je dodatno intenzivirana kroz analizu inoviranog teksta Nacrta zakona o izboru poslanika i odbornika.

U cilju unapređenja izbornog zakonodavstva, Skupština je 27. XII 2019. donijela **Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o biračkom spisku, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore i Zakon o dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore**.

Pravosuđe i borba protiv korupcije i organizovanog kriminala

U oblasti **pravosuđa**, Vlada je 12. IX 2019. donijela **Strategiju reforme pravosuđa 2019-2022. s Akcionim planom za implementaciju Strategije reforme pravosuđa za period 2019-2020.** Za praćenje sprovođenja Strategije i Akcionog plana zadužen je Savjet za sprovođenje Strategije reforme pravosuđa, koji je Vlada obrazovala 1. XI 2019, a formiran je i Operativni tim koji vrši prikupljanje i obradu podataka i pripremu izvještaja nadležnih organa i administrativno-tehničke poslove za potrebe Savjeta.

Vlada je 1. VIII 2019. donijela **Revidirani akcioni plan za implementaciju Strategije za informaciono-komunikacione tehnologije (IKT) pravosuđa 2016-2020, s aneksom budžeta za implementaciju mjera iz Akcionog plana.**

Vlada je 26. XII 2019. usvojila **Treći godišnji izvještaj o realizaciji mjera predviđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za informaciono-komunikacione tehnologije (IKT) pravosuđa 2016 – 2020, za period 1. XII 2018 - 1. XII 2019.**

Vlada je 21. XI 2019. utvrdila **Predlog zakona o alternativnom rješavanju sporova, Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku i Predlog zakona o izmjenama Porodičnog zakona**, dok je 5. XII 2019. utvrdila **Predlog zakona o dopunama Zakona o Državnom tužilaštvu**, kojim se vrši usaglašavanje ovog zakona sa Zakonom o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima sa državama članicama Evropske unije.

U izvještajnom periodu razvijena je i implementirana aplikacija za uspostavljanje elektronske arhive pravosudnih institucija.

U periodu jul-decembar 2019, izabran je jedan rukovodilac osnovnog državnog tužilaštva i jedan državni tužilac u Vrhovnom državnom tužilaštvu. U istom periodu, osam sudija napredovalo je u sud višeg stepena, dok nije bilo slučajeva napredovanja državnih tužilaca. U periodu jul-decembar 2019, ocijenjene su 54 sudije i to: 49 u redovnom postupku, jedan u postupku napredovanja i četiri sudije kao kandidati za predsjednika suda. Takođe, u periodu jul-decembar 2019. ocijenjeno je ukupno 50 državnih tužilaca.

U periodu od 1. I do 1. XI 2019, podniet je jedan predlog za utvrđivanje disciplinske odgovornosti sudije (utvrđena disciplinska odgovornost i utvrđena kazna smanjenje zarade 20%). Tokom 2019, Komisija za Etički kodeks državnih tužilaca je imala u radu sedam inicijativa radi utvrđivanja da li je ponašanje državnih tužilaca u skladu s Etičkim kodeksom državnih tužilaca. Povodom jedne inicijative Komisija za Etički kodeks državnih tužilaca donijela je odluku kojom je utvrdila da je državni tužilac učinio povredu Etičkog kodeksa, u dva predmeta je utvrđeno da ne postoji povreda odredbi Etičkog kodeksa državnih tužilaca, dok u četiri predmeta još nije donijeta odluka. Do kraja 2019. nije pokrenut ni jedan disciplinski postupak protiv državnih tužilaca.

Na planu **bavljenja ratnim zločinima na nivou države**, u izvještajnom periodu u Višem sudu u Podgorici donijeta je jedna osuđujuća presuda u trajanju od 14 godina zatvora za djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Na polju pružanja međunarodne pravne pomoći, Specijalno državno tužilaštvo je u oblasti procesuiranja ratnih zločina postupalo po dvije zamolnice – Tužiteljstva Bosne i Hercegovine i Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu.

Na planu **borbe protiv korupcije**, Agencija za sprječavanje korupcije je nastavila s jačanjem kapaciteta i sprovođenjem antikorupcijskih mjera iz svoje nadležnosti, uključujući realizaciju preporuka Evropske komisije na planu izdavanja prekršajnih naloga i oduzimanja imovinske koristi stečene izvršenjem prekršaja. Kada je u pitanju razvoj IT sistema Agencije, u aplikativnom softveru za planove integriteta aktiviran je modul Web upitnik, koji omogućava *online* popunjavanje upitnika od strane menadžera integriteta. Glavna svrha upitnika je procjena efikasnosti planova integriteta. U okviru sistema za razmjenu podataka, Agencija je u izvještajnom periodu uspostavila elektronsku razmjenu podataka sa Centralnom bankom Crne Gore, što Agenciji omogućava uvid u kreditni registar te time i kvalitetniju kontrolu javnih funkcionera u smislu kontrola prihoda i imovine. Pored navedenog, Agencija za sprječavanje korupcije je u izvještajnom periodu pristupila analizi normativnih rješenja iz oblasti lobiranja, budući da su uočeni nedostaci primjene propisa u praksi. U okviru IPA projekta „Podrška sprovođenju mjera integriteta u Crnoj Gori“, održana je i ekspertska misija posvećena normativnim rješenjima u oblasti lobiranja. Na osnovu izvještaja s ekspertskih posjeta i analize relevantnih međunarodnih dokumenata, Agencija je 27. XII 2019. donijela Mišljenje na Zakon o lobiranju.

Skupština je 31. VII 2019. donijela Etički kodeks poslanika kao efikasan mehanizam u borbi protiv korupcije, kojim su implementirane GRECO preporuke u ovoj oblasti.

Na **represivnom planu**, u izvještajnom periodu, Viši sud u Podgorici je imao ukupno u radu 12 predmeta zbog krivičnih djela iz oblasti visoke korupcije, protiv ukupno 52 okrivljena lica (50 fizičkih i dva pravna lica). Od ukupnog broja predmeta u radu, u dva predmeta su donijete osuđujuće presude protiv četiri lica. U jednom predmetu je donijeta oslobađajuća presuda protiv dva lica. Četiri predmeta su riješena na drugi način (odbačaji i obustave).

Kad je u pitanju bilans rezultata u oblasti **borbe protiv organizovanog kriminala**, u toku 2019. Viši sud u Podgorici je imao u radu ukupno 45 predmeta iz oblasti organizovanog kriminala, protiv ukupno 212 lica. U ovim predmetima, donijeto je ukupno 67 osuđujućih presuda, od čega su 62 presude na osnovu sporazuma o priznanju krivice, koje su postale pravosnažne.

Na planu **borbe protiv pranja novca**, Skupština je 17. XII 2019. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma. Zakon je suštinski mijenjan kako bi evidentirao sistemski prenos nadležnosti za njegovu

implementaciju sa nekada samostalnog organa Uprave za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma na Upravu policije (Sektor za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma). Izmjene ovog zakona prvenstveno se odnose na definisanje nezavisnosti i samostalnosti u vršenju poslova i primjeni ovlašćenja finansijsko obavještajne jedinice (FOJ), ovlašćenja rukovodioca FOJ, postupak i uslove za zapošljavanje u FOJ i raspolaganje budžetom finansijsko-obavještajne jedinice. FOJ je, nakon usvajanja pomenutog Zakona, u decembru 2019. podnijela zahtjev Sekretarijatu EGMONT grupe za prijem u članstvo.

U oblasti **finansijskih istraga**, Vrhovno državno tužilaštvo je na sjednici od 25. XI 2019. usvojilo standardne operativne procedure za pokretanje i vođenje finansijskih istraga, koje su potom proslijeđene svim tužilaštvima.

Na planu **borbe protiv trgovine ljudima**, Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima je formiran 15. XI 2019. Tim je održao konstitutivni i više operativnih sastanaka na kojima je sprovođenjem postupka formalne identifikacije žrtava trgovine ljudima razmotreno 40 slučajeva potencijalnih žrtava trgovine ljudima.

Temeljna prava

U cilju podizanja svijesti o zabrani torture, nastavljeno je sa realizacijom preporuka Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT preporuke). Shodno instrukciji direktora Uprave policije o sprovođenju preporuka iz Izvještaja Evropskog komiteta za prevenciju torture i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja o posjeti Crnoj Gori u periodu od 9. do 16. X 2017, sve organizacione jedinice Uprave policije na mjesečnom nivou izvještavaju o njihovoj realizaciji. Od novembra 2019. Nacionalni preventivni mehanizam sprovodi projekat o zaštiti prava lica lišenih slobode od strane službenika policije prilikom lišenja slobode, sa ciljem utvrđivanja poštovanja ljudskih prava lica lišenih slobode u trenutku samog lišenja slobode. U okviru ovog projekta urađeno je istraživanje o postupanju policije prilikom lišenja slobode u policijskom pritvoru, koje je obuhvatilo 189 pritvorenika u Istražnom zatvoru u Podgorici i Bijelom Polju, u sigurnom okruženju kad više nisu u domašaju policije i ne strahuju od eventualne represije. Rezultati istraživanja su već predstavljeni Upravi policije u cilju preduzimanja mjera za unapređenje u ovoj oblasti.

Na planu **reformе zatvorskoг sistema**, realizacija tehničke pomoći za izgradnju zatvora u sjevernoj regiji je započela u novembru 2019, nakon ispunjavanja svih uslova za početka realizacije, kako sa nacionalnog, tako i međunarodnog nivoa. Period realizacije je novembar 2019 – mart 2021. Vlada je 5. IX 2019. usvojila Informaciju o projektu „Izgradnja Zatvora za sjevernu regiju Crne Gore u Mojkovcu“, kojom je definisano upravljanje i implementacija projektom. Krajem oktobra 2019. obrazovan je Projektni odbor za projekat „Izgradnja Zatvora za sjevernu regiju Crne Gore u Mojkovcu“. Ministarstvo pravde je

potpisalo Ugovor o pružanju usluga sa Nacionalnom jedinicom za implementaciju projekata iz oblasti komunalnih djelatnosti i zaštite životne sredine „Project-Consulting“ DOO Podgorica (PROCON), koja će biti zadužena za implementaciju ovog projekta, kao i za izvještavanje Projektnog odbora. Odlukom o zaduživanju Crne Gore za 2020. predviđeno je da se Država Crna Gora zadužuje kod Banke za razvoj Savjeta Evrope (CEB), za potrebe Ministarstva pravde, za izgradnju kapitalnog objekta - Zatvor u Mojkovcu, u iznosu do 15.000.000 eura.

Smještajni kapaciteti u zatvorima povećaće se izgradnjom zatvora u sjevernoj regiji, a u cilju daljeg prevazilaženja problema prenatrpanosti, u Istražnom zatvoru Podgorica osposobljene su dvije nove prostorije za smještaj pritvorenih lica. Takođe, u Zatvoru za kratke kazne osposobljena je jedna nova prostorija za smještaj osuđenih lica, a u Kazneno-popravnom domu Podgorica osposobljene su dvije nove prostorije.

Kada je u pitanju izgradnja Specijalne zdravstvene ustanove, nove prijavnice, zatvora otvorenog tipa i multifunkcionalnog objekta, izrada idejnog rješenja i glavnog projekta obezbijedena su sredstva u kapitalnom budžetu, a 2. XII 2019. stupio je na snagu Finansijski sporazum IPA 2018 između Evropske komisije i Crne Gore, kojim je za projekat „EU za poboljšanje pristupa pravdi i temeljna prava“ opredijeljeno 13.516.733 eura, u okviru kojeg će se u iznosu od 4.378.311 eura finansirati gradnja ova četiri objekta. Takođe, u cilju unapređenja zatvorskog sistema, u Zatvoru za kratke kazne izvršena je adaptacija prostorije za potrebe zdravstvene službe po važećim normativima, čime su u znatnoj mjeri poboljšani uslovi u Ambulanti Zatvora za kratke kazne.

Nakon što je Vlada 1. VIII 2019. usvojila Informaciju o obezbjeđivanju podrške za rješavanje stambenih potreba zaposlenih u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija i prihvatila Sporazum o podršci u rješavanju stambenih potreba zaposlenih u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, za realizaciju Sporazuma opredijelila je 1.100.000 eura za petogodišnji period važenja sporazuma i to u 2019 - 300.000 eura, a za naredne četiri godine po 200.000 eura.

U oblasti **prava djeteta**, krajem decembra 2019. usvojen je novi Plan transformacije Dječjeg doma „Mladost“ Bijela za period 2020-2023.

Kada su u pitanju **prava osoba s invaliditetom**, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je 22. XI 2019. donijelo Odluku o finansiranju projekata/programa u oblasti zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom u 2019. i finansiralo 25 projekata/programa koji doprinose zaštiti lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti. Ukupna vrijednost dodijeljenih sredstava od 491.160,70 eura. Opština Pljevlja je 26. XII 2019. usvojila Lokalni akcioni plan u oblasti zaštita lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti.

Svih 13 objekata definisanih Akcionim planom za prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi licima sa invaliditetom za 2014, kojim je bilo definisano 13 prioriternih objekata su prilagođeni zaključno s decembrom 2019. U toku su aktivnosti na realizaciji novog Akcionog plana prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi za pristup, kretanje i upotrebu licima sa invaliditetom i licima smanjene pokretljivosti, kojim je definisano deset objekata za prilagođavanje, a koji je Vlada donijela 17. I 2019.

Kada je riječ o pravima pripadnika **LGBTI populacije**, Vlada je 12. XII 2019. utvrdila **Predlog zakona o životnom partnerstvu osoba istog pola**. Ovim zakonom je istopolnim parovima u Crnoj Gori omogućeno da uživaju prava kao heteroseksualni parovi, pri čemu im predloženi zakon ne omogućava roditeljstvo, starateljstvo, hraniteljstvo i usvajanje djece.

U decembru 2019. je potpisan Memorandum o razumijevanju o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i promociji tolerancije prema LGBTI osobama između Ministarstva za ljudska i manjinska prava i opštinom Petnjica. Do sada je memorandum potpisala 21 od 24 opštine u Crnoj Gori.

Na planu zaštite **prava manjina**, Skupština je 29. XII 2019. donijela **Zakon o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola**, kojim se uređuje pravo na slobodan izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola, pripadnika/ca manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. U kontinuitetu se sprovode edukativni programi namijenjeni roditeljima i djeci RAE populacije, službenicima državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici i maloljetničkih prisilnih brakova među romskom populacijom.

Kada je u pitanju **sloboda medija**, Vlada je 31. X 2019. utvrdila **Predlog zakona o nacionalnom javnom emiteru Radio i Televizija Crne Gore (RTCG)**, koji je od strane Savjeta Evrope i Evropske komisije ocijenjen kao u potpunosti usaglašen sa standardima Savjeta Evrope. Zakon sadrži normativne pretpostavke potrebne za institucionalno, politički i finansijski nezavisan javni servis, pri čemu su ojačani postojeći i definisani novi instituti. Zakonom su, između ostalog, definisana pitanja konflikta interesa članova Savjeta, te kriterijuma za njihov izbor, a uvodi se i institut Ombudsmana RTCG i Upravno finansijski odbor.

Vlada je 5. XII 2019. utvrdila **Predlog zakona o medijima**, kojim su prihvaćene preporuke iz Izvještaja o Analizi medijskog sektora u Crnoj Gori, koja je sprovedena u okviru projekta „Jačanje pravosudne ekspertize o slobodi izražavanja i medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)“. Ovaj zakon će doprinijeti zaštiti medijskog pluralizma kroz formiranje Fonda za podsticanje pluralizma i raznovrsnosti medija, transparentnosti medijskog vlasništva i finansiranja medija iz javnih prihoda, uključujući i oglašavanja državnih organa u medijima, medijskoj samoregulaciju u vidu eksterne i interne samoregulacije i predviđa njihovo finansiranje.

Komisija za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima, ubistava novinara i napada na imovinu medija u kontinuitetu analizira postupanja nadležnih organa u istragama u kojima su oštećeni novinari ili njihova imovina. Shodno obavezujućem uputstvu vrhovnog državnog tužioca za intenziviranje rada na predmetima napada na novinare i imovinu medija, kako onim koji su se desili nedavno, tako i napadima iz ranijih godina, ovim predmetima je dat prioritet u radu i državna tužilaštva redovno dostavljaju izvještaje o postupanjima u ovim predmetima. U izvještajnom periodu, dogodila su se četiri slučaja u kojima su oštećeni novinari od kojih je u dva slučaja odbačena krivična prijava, u jednom je sproveden postupak odloženog krivičnog gonjenja, dok je u jednom slučaju protiv osumnjičenog podnijeta krivična prijava i u tom slučaju se preduzimaju dokazne radnje.

Ekonomski razvoj

Kako bi se osigurala dugoročna održivost javnih finansija, nastavljeno je sa sprovođenjem mjera fiskalne konsolidacije koje za cilj imaju jačanje fiskalne stabilnosti. U cilju obezbjeđivanja stabilnih izvora finansiranja u 2020, u julu 2019. je usvojen **Predlog zakona o izmjenama Zakona o budžetu Crne Gore za 2019**, koji je omogućio zakonske pretpostavke za emitovanje euroobveznica, a istim je i ažuriran plan prihoda i rashoda u skladu s dotadašnjim trendovima, uz očuvanje prvobitno planiranog deficita, pri čemu su istovremeno stvorene pretpostavke daljeg snaženja javnih finansija i umanjenja fiskalnih rizika u budućem periodu. Dodatno, Skupština je 27. XII 2019. usvojila **Zakon o budžetu Crne Gore za 2020**, kojim je predviđen ukupan iznos primitka i izdataka od 2,64 milijardi eura, čime se omogućava nastavak daljeg ulaganja u kvalitet usluga države u svim sektorima.

Bruto domaći proizvod (BDP) u 2019¹. je iznosio 4.817,1 milijardi eura. Da Crna Gora nastavlja da ulaže napore u jačanje ekonomskog okvira, potvrđeno je time da je **deficit javnih finansija** u 2019. procijenjen na 94,6 miliona eura ili 2,0% BDP-a i u odnosu na planirani je manji za 8,8 miliona eura, dok je u odnosu na deficit ostvaren u 2018. manji za 89,3 miliona eura odnosno skoro 50%, što ukazuje na dalji trend pada deficita, a što je i jedan od osnovnih ciljeva utvrđenih Fiskalnom strategijom. **Javni dug** Crne Gore, prema preliminarim podacima Ministarstva finansija, na kraju 2019. je iznosio 3,833 milijarde eura, što je 79,6% BDP. Osim toga, prema preliminarim podacima, **neto strane direktne investicije** za period januar–novembar 2019. iznosile su 314,803.5 miliona eura, pri čemu je ukupan **neto priliv stranih direktnih investicija** iznosio 712,768.7 miliona eura, a ukupan odliv 397,965.2 miliona eura. U odnosu na isti period prošle godine došlo je do povećanja neto stranih direktnih investicija za 3,9%.

¹ Prema zvaničnim podacima Monstata.

Broj zaposlenih je u periodu januar-decembar 2019. je, prema evidenciji Monstata, iznosio 203.545 lica, što je za 7,1% više u odnosu na isti period 2018. U istom periodu je bilo 36.693 **nezaposlenih** lica, što predstavlja pad od 16,4% u odnosu na isti period 2018.

Bankarski sistem nastavlja da karakteriše stabilnost, adekvatna kapitalizovanost i zadovoljavajuća likvidnost. Uprkos uvođenju stečaja u dvije banke u 2019, ključne bankarske bilansne pozicije na kraju decembra 2019. bilježe poboljšanje i to: aktiva banaka, ukupni krediti, ukupni depoziti i ukupan kapital.

Obrazovanje

Kada su u pitanju investicije u obrazovanje, s Evropskom investicionom bankom je 6. XI 2019. potpisan „Program unapređenja crnogorskog obrazovanja“, ugovor vrijedan 18 miliona eura, koji podrazumijeva izgradnju 4 nove škole, adaptaciju 10-ak srednjih škola, rekonstrukciju i nadogradnju 3 vrtića, ali i opremanje škola mobilijarom i informatičkom opremom. Ukupna vrijednost ulaganja će biti oko 40 miliona eura, a preostala sredstva će biti obezbijedena kroz kapitalni budžet države.

Skupština je 27. XII 2019. usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju, kojim je, između ostalog, omogućen upis na specijalističke studije još dvije godine, kao i realizacija studijskih programa na engleskom jeziku.

U okviru osnovnog obrazovanja, u školskoj 2019/2020, u četiri nova odjeljenja prvih razreda osnovnih škola uvedeno je sadržajno i jezičko integrisano učenje (*Content and Language Integrated Learning - CLIL*).

Kancelarija za evropske integracije je, u novembru 2019, potpisala Memorandume o saradnji s Ekonomskim fakultetom Univerziteta Crne Gore, Fakultetom političkih nauka Univerziteta Crne Gore, kao i Fakultetom pravnih nauka Univerziteta Donja Gorica. Memorandumima o saradnji je predviđeno sprovođenje projekata od zajedničkog interesa u oblasti evropske integracije, učešće predstavnika fakulteta na relevantnim događajima koje organizuje KEI, kao i zajedničko kandidovanje projekata usmjerenih na unapređenje informisanja i edukacije o procesu pristupanja i koristima od članstva u EU.

Mladi

Za potrebe boljeg funkcionisanja Regionalne kancelarije za mlade (RYCO), u septembru 2019. otvorene su nove i veće prostorije Lokalne kancelarije u Podgorici. Crna Gora je prva država regiona, koja je ispunila uslove za otvaranje Lokalne kancelarije.

Imajući u vidu da je studiranje, obučavanje, rad i volontiranje u inostranstvu dobra prilika za poboljšanje vještina i perspektiva za zaposlenje za mlade, Crna Gora kontinuirano promoviše i realizuje aktivnosti u okviru Erasmus+ programa, i u tom kontekstu, za 2019.

je odobreno 117 projekata mobilnosti studenata, nastavnog i administrativnog osoblja, u okviru kojih je planirano oko 3.200 odlaznih i dolaznih mobilnosti sa ukupnim budžetom od 9.8 miliona eura.

Obrazovanje RE učenika, inkluzija

U predškolsko vaspitanje i obrazovanje, u septembru 2019, upisano je 208 RE djece (M 104-Ž 104). U osnovnim ukupno od I do IX razreda ima 1.821 osnovaca RE populacije. (M 973-Ž 848). U srednjim školama u septembru 2019. ukupno je zabilježeno ima 142 srednjoškolaca (M 80-Ž 62).

Glavni grad Podgorica obezbjeđuje besplatan prevoz za preko 400 učenika osnovnih škola RE populacije, dok je od septembra 2019. prevoz za RE učenike osnovnih škola obezbijeđen i u Nikšiću i Beranama.

Povodom Svjetskog dana romskog jezika, 5. XI 2019, organizovana je Regionalna konferencija „Romski jezik u obrazovanju“, na kojoj je predstavljen program za uvođenje romskog jezika u obrazovni sistem Crne Gore.

Ministarstvo prosvjete je obezbijedilo sredstva za isplatu stipendija za srednjoškolce i studente romske i egipćanske zajednice za period od septembra do decembra za školsku 2019/2020, u iznosu od 36.840 eura.

Digitalizacija

U cilju unapređenja sistema komunikacije i efikasnije razmjene informacije i dokumenata između državnih organa, organa državne uprave i građana, Vlada je 11. VII 2019. donijela novi **Nacionalni okvir interoperabilnosti Crne Gore (NOI)**. NOI se zasniva na Evropskom okviru interoperabilnosti i ima za cilj da uspostavi bazu i smjernice koji će omogućiti bolju međusobnu komunikaciju svih učesnika u razmjeni informacija i podataka između državnih organa, organa državne uprave i građana. Primarni cilj realizacije ovog informacionog sistema je implementiranje novih funkcija organa vlasti, koje će povećati njenu efikasnost i samim tim obezbijediti kvalitetnije usluge građanima i privredi, odnosno postati njihov servis.

Nacionalni okvir interoperabilnosti je zajednički dogovoren pristup pružanju javnih elektronskih usluga na interoperabilan način kojim se definišu osnovne smjernice za interoperabilnost u obliku zajedničkih načela, modela i preporuka. Područje primjene NOI-a obuhvata tri vrste interakcija: G2G (uprava - upravi) koji se odnosi na interakcije između organa vlasti; G2B (uprava - poslovnim subjektu) koji se odnosi na interakcije između organa vlasti i poslovnih subjekata i G2C (uprava - građaninu) koji se odnosi na interakcije između organa vlasti i građana.

Regionalna saradnja

Crna Gora je u kontinuitetu posvećena **regionalnoj saradnji** i ima aktivnu ulogu u izgradnji stabilnijeg i bezbjednijeg regiona kroz učešće u oko 35 regionalnih organizacija i inicijativa. Aktivno je učestvovala u radu brojnih regionalnih organizacija i inicijativa, na političkom i ekspertskom nivou, koordinirala i učestvovala u izradi i implementaciji važnih regionalnih dokumenata, kao i radila na pripremi predsjedavanja regionalnim mehanizmima. Crna Gora je učestvovala na sastanku ministara vanjskih poslova zemalja članica CEI (Njujork 24. IX 2019), sastanku SEECF ministara vanjskih poslova (Njujork 25. IX 2019), kao i na Četvrtom regionalnom forumu Unije za Mediteran (Barselona, 10. X 2019).

Na Samitu predsjednika vlada država članica CEI, koji je održan u Rimu, 19. XII 2019, Crna Gora je zvanično preuzela jednogodišnje predsjedavanje od Italije. U skladu s definisanim prioritetima, planirano je da Crna Gora tokom predsjedavanja organizuje oko 20 sastanaka u okviru vladine, parlamentarne i poslovne dimenzije, doprinoseći na ovaj način jačanju saradnje i razvoju cjelokupnog regiona.

Na sastanku Komiteta visokih zvaničnika Fonda za Zapadni Balkan (WBF), koji je održan u Tirani, 20. XII 2019, Crna Gora je preuzela jednogodišnje predsjedavanje Fondom, koje je zvanično počelo 1. I 2020.

Predsjednik Crne Gore **Milo Đukanović** učestvovao je na regionalnom sastanku organizovanom u okviru trilateralne inicijative Srbije, Albanije i Sjeverne Makedonije, u Tirani 22. XII 2019.

Delegacija Crne Gore, koju je predvodio ministar vanjskih poslova **Srdan Darmanović** učestvovala je na Prvom globalnom forumu za izbjeglice, održanom u Ženevi, 17-18. XII 2019. Imajući u vidu izgrađenu reputaciju po pitanju pružanja pomoći izbjeglicama i raseljenim licima, učešćem na visokom nivou na Forumu potvrđena je posvećenost Crne Gore rješavanju pitanja izbjeglica i poštovanja njihovih prava, kao i spremnost da bude kredibilan partner međunarodne zajednice u osiguravanju pune implementacije Globalnog kompakta.

U pogledu predsjedavanja regionalnim organizacijama, Crna Gora je od jula 2019. preuzela predsjedavanje Zdravstvenom mrežom Jugoistočne Evrope (SEEHN), a od oktobra 2019. jednogodišnje predsjedavanje Centrom za bezbjednosnu saradnju (RACVIAC).

Obnovljen je status partnera za međusektorski dijalog u Organizaciji crnomorske ekonomske saradnje (BSEC) na period od 1. I 2019. do 1. I 2021.

Treći konkurs za dostavljanje projektnih predloga u okviru Fonda za Zapadni Balkan objavljen je 28. X 2019. Trenutno se implementiraju četiri projekta koja su odobrena za finansiranje u okviru drugog poziva za projekte.

Protokol o saradnji u traženju nestalih osoba između Vlade Crne Gore i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine potpisan je 11. X 2019, čime su stvorene neophodne pravne pretpostavke za rješavanje jednog od ključnih pitanja iz domena bilateralnih odnosa sa susjedom.

Strateški projekat „Podmorski elektroprenosni kabl“ koji realizuju italijanska državna kompanija TERNIA i Crnogorski elektroprenosni sistem (CGES), svečano je pušten u rad 15. XI 2019.

Sporazum o saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Sjeverne Makedonije o razmjeni i uzajamnoj zaštiti tajnih podataka, stupio je na snagu 13. XII 2019.

Crna Gora sprovodi sve restriktivne mjere Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija i EU. Kada je u pitanju Zajednička vanjska i bezbjednosna politika EU, Crna Gora se bez izuzetaka pridružuje zajedničkim pozicijama EU, izjavama/deklaracijama, saopštenjima i demarševima (stepen usaglašenosti 100%). Skupština je 17. XII 2019. donijela Zakon o izmjenama Zakona o međunarodnim restriktivnim mjerama („Sl. list CG“, broj 72/19). Izmjene zakona su bile neophodne radi usklađivanja sa institucionalnim promjenama u sistemu organizacije državne uprave, prema kojima je Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma prestala da postoji kao organ uprave, a njene nadležnosti su povjerene Upravi policije - Sektoru za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma.

Na liniji usaglašavanja sa odlukama Savjeta EU u pogledu uvođenja restriktivnih mjera, Vlada je 19. XII 2019. donijela Odluku o izmjeni i dopunama Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije 2014/119/ZVBP od 5. III 2014, 2015/143/ZVBP od 29. I 2015, 2015/364/ZVBP od 5. III 2015, 2015/876/ZVBP od 5. VI 2015, 2015/1781/ZVBP od 5. X 2015, 2016/318/ZVBP od 4. III 2016, 2017/381/ZVBP od 3. III 2017. i 2018/333/ZVBP od 5. III 2018. povodom situacije u Ukrajini.

Berlinski proces i Crna Gora

Berlinski proces, kao inicijativa koja je pokrenuta sa ciljem da olakša integraciju zemalja Zapadnog Balkana u Evropsku uniju, kroz saradnju i podršku regionalnim infrastrukturnim projektima, evoluirala je tako da sada podrazumijeva produbljenu saradnju regiona sa Unijom i državama članicama. Diplomatskom inicijativom koju je predvodila Njemačka i kancelarka Merkel 2014, iniciran je novi duh partnerstva i podrške državama regiona i regionalnoj saradnji na ovim prostorima u cjelini.

Crna Gora uspješno koristi sredstva EU namijenjena za sufinansiranje ulaganja u infrastrukturne projekte koji doprinose boljoj povezanosti regiona u okviru Berlinskog procesa. Do sad je u ovom dijelu odobreno **sedam grantova ukupne vrijednosti 120 miliona eura i to:**

- 1) Signalizacija i rekonstrukcija mostova i kosina na željezničkoj pruzi Bar-Vrbnica;
- 2) Izgradnja dijela Transbalkanskog energetskog koridora u Crnoj Gori;
- 3) Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda i glavne kanalizacione mreže u Podgorici;
- 4) Izgradnja obilaznice Budva u okviru priobalne varijante Jadransko – jonskog autoputa;
- 5) Unapređenje željezničkog sektora;
- 6) Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV) - I faza, Bijelo Polje i
- 7) Projekat Izgradnje infrastrukture za vodosnabdijevanje i odvođenje otpadnih voda na Jadranskoj obali - Bokokotorski zaliv, faza I i faza II.

Zaštita životne sredine

Vlada je 5. XII 2020. usvojila **Odluku o proglašenja parka prirode dolina „Rijeke Zete“** nakon usvajanja odluka o proglašenju ovog područja od strane Skupštine opštine Danilovgrad i Skupštine Glavnog grada Podgorica.

Završene su aktivnosti terenskog rada na **uspostavljanju i identifikaciji područja Nature 2000** u 2019. i verifikacija i finalna obrada podataka je u toku. Kroz tri² projekta tokom 2019. mapirano je ukupno oko 11% teritorije Crne Gore u skladu sa Direktivom o staništima, a realizovan je i terenski rad u skladu sa Direktivom o pticama. Ostvarenim rezultatima u navedena tri projekta, zajedno sa rezultatima ostvarenim u okviru prethodno sprovedenog IPA 2016 projekta „Uspostavljanje Nature 2000“, do sada je mapirano ukupno oko 25% teritorije Crne Gore shodno Direktivi o staništima. Kroz državni budžet za 2020. su obezbijedena sredstva za nastavak terenskog rada i sprovođenje aktivnosti na daljem uspostavljanju i identifikaciji područja Nature 2000, koje će koordinirati Agencija za zaštitu prirode i životne sredine.

Ulcinjska Solana je 9. IX 2019. proglašena močvarom od međunarodnog značaja i uvrštena na Ramsar svjetsku listu močvarnih područja, što predstavlja direktni doprinos realizaciji petog završnog mjerila u okviru pregovaračkog poglavlja 27 - Životna sredina i klimatske promjene. Opština Ulcinj je krajem 2019. formirala Radnu grupu koja će učestvovati u izradi Petogodišnjeg plana upravljanja zaštićenim područjem - parkom prirode Ulcinjska solana.

² „Uspostavljanje Natura 2000 mreže“ koji koordinira Agencija za zaštitu prirode i životne sredine (AZPŽS) i koji se finansira iz državnog budžeta; „Očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta na područjima Prespanskog, Ohridskog i Skadarskog jezera“ koji je finansirala Vlada Njemačke, a implementira GIZ i AZPŽS i u okviru kojeg je mapirano Skadarsko jezero; „Promovisanje upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i priobalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore“ koji koordinira Ministarstvo održivog razvoja i turizma.

Zajednička savjetodavna misija UNESCO-a i IUCN posjetila je prirodno dobro Svjetske baštine „Nacionalni park Durmitor” u periodu 31. X - 1. XI 2019. na poziv Države članice - Crne Gore. Crna Gora je pripremila Nacionalni izvještaj prema UNESCO konvenciji na temu „Stanje očuvanosti NP Durmitor” koji je dostavljen Sekretarijatu Konvencije.

U cilju ispunjavanja preporuka, kao i poštovanja ekoloških standarda u vezi sa praćenjem nizvodnog uticaja izgradnje autoputa na rijeku Taru uspostavljen je kontrolni mehanizam kroz rad nadležnih inspeksijskih organa (ekološka inspekcija, inspekcija za vode), kao i nadzor od strane međunarodnog konsultanta francusko - italijanskog konzorcijuma nad izvođenjem radova. Vlada je uspostavila Komisiju za tehnički prijem radova, a izvođač radova, pored obaveze pridržavanja i primjene mjera iz Elaborata zaštite životne sredine, je uradio i plan mjera remedijacije koji je odobren od strane Agencije za zaštitu prirode i životne sredine. Dodatno, radi se redovan monitoring faune dna od strane ekspertskeg tima Prirodno-matematičkog fakulteta, kao i monitoring kvaliteta površinske vode na svaka tri mjeseca. Crna Gora će slijediti preporuke međunarodnih organizacija, uključujući UNESCO, kako na ovom projektu, tako i na svim ostalim projektima.

Radna grupa za pripremu i vođenje pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na pregovaračko poglavlje 27 - Životna sredina i klimatske promjene je tokom 2019. detaljno analizirala zahtjeve EU u okviru svih 10 oblasti koje su obuhvaćene ovim poglavljem³ i pripremila Nacrt akcionog plana za ispunjavanje završnih mjerila u poglavlju 27, koji je dostavljen EK 31. XII 2019, kao i prvi Izvještaj o nivou implementacije mjera za zaštitu Ulcinjske Solane, koji će, u skladu sa zaključcima sa 12. sastanka Pododbora za saobraćaj, životnu sredinu, energetiku i regionalni razvoj biti dostavljan EK na tromjesečnom nivou.

³ Horizontalno zakonodavstvo, kvalitet vazduha, upravljanje otpadom, kvalitet voda, zaštita prirode, industrijsko zagađenje, hemikalije, buka, civilna zaštita i klimatske promjene.

ZAKLJUČAK

U drugoj polovini 2019. Crna Gora je nastavila da bilježi značajne rezultate u pregovaračkom procesu s Evropskom unijom, koji su afirmisani usvajanjem dokumenata koji se odnose na ispunjenje obaveza definisanih prevashodno kroz završna mjerila. Takođe, institucije u Crnoj Gori koje su uključene u proces pregovora s Evropskom unijom u kontinuitetu dobijaju ohrabrujuće poruke i podršku koja stiže sa adresa kako same Evropske unije, tako i njenih članica.

U izvještajnom periodu usvojeni su izvještaji o realizaciji Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2019-2020. za I, II i III kvartal. Usvojeni su i Dvadeset drugi i Dvadeset treći kvartalni izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju, kao i Jedanaesti polugodišnji izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju. Nastavljeno je sa održavanjem sektorskih pododbora: Pododbora za pravdu, slobodu i bezbjednost, Pododbora za inovacije, ljudske resurse, informatičko društvo i socijalnu politiku, Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo, Pododbora za trgovinu, industriju, carine, poreze, Pododbora za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku između Crne Gore i Evropske komisije. Održan je i sastanak Posebne radne grupe za reformu javne uprave i Zajedničkog savjetodavnog odbora između Komiteta regiona EU i Zajednice opština Crne Gore.

U skladu s ustaljenom praksom izvještavanja koju je uvela Evropska komisija, usvojen je I prilog izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za period 1. I 2019 – 1. XI 2019, koji sadrži osvrt na opštu spremnost za članstvo i pojedinačni napredak u naznačenom periodu.

Crna Gora se u posljednjih sedam godina adaptirala na uslove pregovaranja, pokazala da je dorasla novim i zahtjevnijim okolnostima pristupanja EU, odnoseći se prema procesu kao vlasništvu cijelog društva. Kontinuiranim i posvećenim radom, bez obzira na izazovan period koji proživljava i sama Unija, Crna Gora namjerava da nastavi s ispunjenjem zadataka do postizanja svog ključnog vanjskopolitičkog cilja, ulaska u Evropsku uniju.